

Arsenda d'Àger i l'avenç cap a la Catalunya Nova

Parlem dels protagonistes

Escoltem què ens diu Arsenda d'Àger

Vull aixecar-me del llit, tot i que ja no tinc forces.

Vull contemplar la plana que s'estén de Llordà a Mur,
fins a les faldes de la serra del Montsec.

Vull gaudir del verd dels arbres i els camps.

Fora reneix la vida.

Però aquí, dins meu, la vida se me'n va.

Li he demanat al meu marit, Arnau,

i a les meves filles, Letgarda i Valença, que surtin una estona.

Les cambres m'han ajudat a seure a la cadira

i l'han apropiat a l'**espitllera**.

I des d'aquí, des del castell de Llordà, he mirat cap al Montsec
i he començat a recordar el passat.

Una **espitllera** és una obertura estreta que es fa en un mur
perquè entri la llum o per disparar des de dins.

El meu marit i jo vam lluitar plegats contra els musulmans que ocupaven aquestes terres.

El nostre objectiu era que repoblar la Vall d'Àger amb famílies cristianes.

Hi vam construir masos, monestirs, ermites i castells.

I després vam travessar el Montsec a cavall i ens vam quedar aquí.

Avui, 23 de maig de 1068, he decidit fer testament.

Estic malalta, passo molt de temps al llit i sé que la mort s'apropa.

Vull repartir els meus béns de manera justa.

I sé que el meu marit, Arnau Mir de Tost, respectarà els meus desitjos com sempre ho ha fet.

Tots dos creiem en Déu

i la nostra fe ens ha guiat al llarg de la vida.

L'Arnau ha defensat la nostra religió al camp de batalla

i jo he fundat comunitats religioses i he fet construir esglésies.

He honorat Déu en vida i també vull fer-ho en el meu testament.

Parlem de diners

Escoltem què ens diu Arsenda d'Àger

Aquestes són les paraules que em va dir Arnau Mir de Tost el dia que em vaig casar amb ell:

«Perquè t'estimo, per la teva bellesa

i perquè aquest matrimoni sigui legal,

et dono la desena part de les meves possessions».

Amb aquesta donació, el meu marit va complir amb la llei dels **gots**, però, en realitat, al llarg de la vida m'ha donat moltes més coses.

Els **gots** pertanyien a un poble germànic que es va instal·lar a la península Ibèrica durant els primers segles del cristianisme.

De fet, jo he sigut l'administradora dels seus béns i dels meus,
i de tots els altres béns que hem aconseguit arran de les conquestes.
M'he assegurat que a les nostres terres els pagesos hi conreessin, tinguessin
cura dels ramats i explotessin els recursos dels boscos.
M'he ocupat de recaptar rendes dels **termes castrals** i les parròquies.
I amb els beneficis obtinguts, hem comprat i reconstruït castells,
i hem edificat esglésies, hospitals i monestirs.
I tot això ho hem fet per afavorir l'assentament
de la població cristiana en aquestes terres.

Les terres que pertanyien a un comte es dividien en **termes castrals**.

I ara que la meva vida s'apaga,
faig inventari de les meves riqueses
per repartir-les de la manera més adequada.

Al meu marit vull deixar-li els objectes més valuosos.
I així ho poso per escrit:
«Vull que el meu marit, Arnau Mir de Tost,
es quedi les tres taules d'escacs que tenim:
la de les peces de cristall de roca,
la de les peces d'argent i la de les peces d'ivori.
Vull que vengui la meva capa de seda i la pellissa de pell de marta,
i que amb el guany obtingut continuï la nostra col·lecció de taules».

Parlem de poder

Escoltem què ens diu Arsenda d'Àger

Quan jugava a escacs amb el meu marit,
no li demanava permís per moure les peces.
Doncs així he actuat al llarg de la meva vida.
Per a nosaltres, el matrimoni ha estat una unió, una suma.
I de bon gran hem unit esforços per defensar el Cristianisme.

Hem conquerit terres que estaven en mans dels musulmans.
I fins i tot hem arribat a construir una església
damunt les cendres d'una mesquita: l'església de Sant Pere d'Àger.

No em fa por la mort.

De fet, ara que noto que la tinc ben a prop,
em complau recordar històries del passat.

Recordo quan acompanyava el meu marit en les seves conquestes
per les conques dels rius Segre i Noguera.

I recordo quan vam aconseguir prendre la Vall d'Àger als musulmans
el 1048, després de 10 anys de lluita.

Mitjançant aquestes conquestes, en nom del comte d'Urgell,
hem portat la fe cristiana a la Vall d'Àger,
però també les nostres costums, la nostra llei i la nostra llengua.
Els clergues i els nobles sabem llegir i escriure en llatí,
però tenim un parlar propi que es va escampant
a mesura que augmenta el nostre territori.

Des de Tost fins a Àger i Camarassa,
el meu marit i jo hem construït castells,
hem fundat esglésies per honorar Déu
i hem edificat hospitals per al repòs i la cura dels peregrins.
Però no només això.

També hem facilitat l'assentament de persones al territori,
oferint-los protecció i cartes de poblament i franqueses,
documents que els atorgaven drets i privilegis.

Trobo que he sigut justa amb els pobladors de les nostres terres
i dono gràcies a Déu per la lleialtat dels nostres cavallers
i de tots aquells que ens han ajudat a aconseguir el que volíem.
Sempre he tractat d'apaivagar els conflictes
entre els comtats cristians.

I per resoldre les disputes entre el meu marit
i el comte Ramon V del Pallars Jussà,
vaig facilitar el casament d'aquest amb la meva filla Valença.

Prego perquè algú continuï la tasca repobladora
que hem portat a terme el meu marit i jo.
Prego perquè s'acabin les obres del pont
que ens permetrà creuar el riu Noguera.
I així vull deixar-ho escrit al meu testament:
«Desitjo que una part dels meus béns es destini
a la construcció de ponts per creuar les aigües malignes».

Parlem de les dones

Escoltem què ens diu Arsenda d'Àger

No sé com seran els temps que vindran,
però sí que puc dir que la societat del meu segle
ha valorat el paper de les dones.

Gràcies a les lleis heretades dels gots,
tant els fills com les filles tenen dret a l'herència dels pares,
el marit ofereix una dot a la muller
i la vídua pot gaudir dels béns i honors del seu difunt marit.

He vist camperoles que convertien erms en terres fèrtils,
dones valentes que s'establien a la frontera,
senyores que dominaven castells,
comtesses que governaven comtats,
abadesses que dirigien monestirs,
i broadores i pintores que adquirien prestigi.

He conegut dones molt respectades per la seva tasca:
la comtessa Ermengarda de Vallespir,
la comtessa Llúcia del Pallars Sobirà
i les comtesses de Barcelona,
Ermessenda de Carcassona i Almodis de la Marca.
I Déu sap que he fet un gran esforç per estar a la seva alçada.

Igual que Guinedilda, primera pobladora de Cervera,
jo sempre he vist les terres conquerides
com a terres fèrtils i habitables.
I he treballat perquè així fos.

Tot i no tenir cap títol nobiliari,
m'he sentit respectada i honorada com a dama de la noblesa
i com a esposa d'Arnau Mir de Tost, cavaller del comte d'Urgell.
I he de dir que el meu marit i jo ens hem respectat
i ens hem recolzat en tot moment.

Els títols que no he tingut jo,
els he aconseguit per les meves filles a través dels seus matrimonis.
Letgarda és vescomtessa de Girona, i Valença, comtessa de Pallars.
Confio que ocuparan aquesta posició amb dignitat
i així els demanaré que ho facin quan s'apropin al meu llit.

Ara que parlo de les meves filles,
em ve el record del meu fill Guillem.
Valent en la lluita com el seu pare, el vam perdre encara jove.
Amb ell i amb els altres 4 fills que ja no hi són,
espero retrobar-me ben aviat.

Parlem del dia a dia

Escoltem què ens diu Arsenda d'Àger

Accepto la mort amb serenor i calma.

Però no vull que el meu marit i les meves filles
en sentin la fredor ni l'olor.

Per això he ordenat les serventes que atiin el foc de la llar
i omplin d'herbes oloroses i espècies els perfumadors.

No vull veure'm al mirall.

Sé que s'apropa la fi i que tinc la cara plena d'arrugues,
els ulls enfonsats i la pell d'un color blavenc.

I ara que parlo de miralls,
vull deixar escrit al meu testament
que desitjo que tots els miralls i perfumadors,
i els vestits de seda i pell,
es reparteixin entre les esglésies d'aquestes terres.

I que les robes de llana o lli les heretin les meves serventes
i cambres.

Pel que fa a les joies d'or i plata,
una part serà per a les meves filles, Letgarda i Valença,
i l'altra, per a les nostres esglésies.

Desitjo que el millor llit del castell se'l quedi la meva germana
i que la resta de mobles que em pertanyen
es reparteixin entre els cinc hospitals que he fundat.

I per rendir homenatge a Déu,
demanaré al meu marit que vengui la meitat que em pertoca
dels béns que compartim: armes, armadures, selles, frens...
I que amb aquests diners compri ornaments
per les esglésies de Tost, Llordà i Artesa de Segre.

Parlem d'idees i creences

Escoltem què ens diu Arsenda d'Àger

Em vaig educar en la lectura i el coneixement
de les Sagrades Escriptures.

El cristianisme és la meva fe.

Sé que aquells que han estat justos seran immortals
i per aquest motiu no em fa por la mort.

He dedicat la meva vida a defensar i escampar la fe cristiana,
i he treballat amb abats i bisbes per aconseguir-ho.

A l'abat Oliba, per exemple, li vaig demanar unes relíquies
per l'església de Sant Martí de Tost.

I al meu testament deixaré escrit
que desitjo que enviïn al Sant Sepulcre de Jerusalem
els guanys obtinguts amb la venda d'una de les meves joies.

Ara que sento que la mort s'acosta,
prego al Senyor que a l'hora de jutjar-me
tingui en compte la meva tasca de medidora
per evitar guerres entre comtats.

Que tingui en compte l'esforç que he fet per fundar esglésies, monestirs i
hospitals.

I tots els camins que he manat reparar
i tots els ponts que he manat construir
per facilitar el trànsit de la població cristiana.

Ara que ja porto una estona sola
en companyia dels records i els pensaments,
demanaré que entrin el meu marit i les meves filles.

Vull compartir amb ells
els últims moments que em queden de vida.

Penso també en els fills que he perdut i em poso trista.

Però la tristesa no durarà gaire perquè aviat ens retrobarem.

Acabo el meu testament amb un últim paràgraf:

«Prego i demano al meu marit que compleixi els meus desitjos per l'amor que hem compartit i per l'amor que professem a Déu».

I ara, amb aquesta mà tremolosa, signaré el document.

 Xarxa de Museus
d'Història i Monuments
de Catalunya

 M
:**lll**
Museu de Lleida